

pekas, hurusom ordningspolisen genom den år 1875 inrättade centralafdelningen erhållit ett, om man undantager polischeferne sjelfva, dessförinnan saknad förmedlande element, hvilket betydligt förringat behovet af polischefernes omedelbara och personliga deltagande i detaljerna af inspektionstjenstgöringen och den del af polisverksamheten, som ligger närmast den militära, och detta, hvad sist nämnda verksamhet angår, så mycket mera som centralafdelningens föreståndare eger och måste ega militärisk underbyggnad. Jag tror mig icke kunna blifva motsagd då jag påstår, att det icke skulle varit möjligt för poliskåren att intaga den höga ståndpunkt i befolkningens aktning och förtroende, man på senare tider allt mer och mer tillerkänt densamma, om de af mig nyss antydda reformer med syfte att åt polismännen inrymma en större handlingsfrihet, lämpad efter hvars och ens grad, icke varit väl betänkta, utan att man tvärtom skall nödgas medgifva, att det just är verkningen af dessa reformer, som utgör en af de allra väsentligaste orsakerna till oförmälda lyckliga förhållande.

Så stor sjelfständighet som möjligt för den underordnade polispersonalen har alltså visat sig vara ett godt, icke ett ondt; men ändock synes Justitiekanslersemettet vilja att denna personal, centralafdelningens föreståndare ej ens undantagen, skall vara så godt som ett viljelöst redskap i polischefernes hand. Ty huru skall man annorledes kunna beteckna ett anspråk, drifvet ända derhän, att — *sedan* polismästaren medelst skriftlig order, ej mindre vidlyftig än sådana i allmänhet plägat vara, anbefallt en kommendering, *sedan* vidare denna kommendering med fullständig framgång varit utförd vid två särskilda tillfällen med endast två dagars mellantid, och *sedan* slutligen polismästaren för ett tredje liknande tillfälle, som inträffat blott två dagar senare, utfärdat ny skriftlig order af hufvudsakligen samma innehåll som den äldre samt derjemte gifvit uttrycklig föreskrift om enahanda anordningar som vid de två föregående tillfallen — man icke hade bort ens

åt polischefernes närmaste man, centralpolisens föreståndare, hvilken är sjelfskrifven befälhafvare och inspektör öfver *hela* ordningspolisen med dess befäl af kommissarier och öfverkonstaplar, och hvilken vid de begge första kommanderingarna utan ringaste anmärkning eller olägenhet tjänstgjort i dessa egenskaper, anförtro att vid det tredje tillfället fullgöra ett så enkelt bestyr som att *vid kommanderingens början*, då det icke kunde antagas förefinnas och, efter hvad ofvan är visadt, ej heller i verkligheten förefans någon anledning ändra de gifna och förut tillämpade ordren, *uppställa* manskapet på de anvisade ställena, med mindre polismästaren och polisintendenten varit närvarande och utdelat »närmare föreskrift», om hvars innehåll och syfte man emellertid förgäfvades söka en antydning i Justitiekanslers-embetetets skrifvelse och protokoll?

Med en sådan misstro till skickligheten eller förmågan hos hvarje annan medlem af polisen än verkets chefer är det ej att undra uppå, att Justitiekanslersembetet funnit sig böra i sagda handlingar anmärka: *att* »närmare föreskrifter» ej voro meddelade beträffande *sättet* för spårvägs- trafikens ordnande vid sydvestra hörnet af Palmeska huset, ett bestyr som hvarje poliskonstapel är van att sköta på egen hand, och hvare vid ifrågavarande tillfälle dessutom ledning och biträde lemnades af spårvägsbolagets trafikmästare; *att* »särskild order» ej var gifven för den händelse den framför Grand Hotel uppställda häck af polismän skulle blifva sprängd, något som i öfrigt icke inträffade före polischefernes återkomst; *att* polismästaren vid den inspektion, han verkstälde *kl. 8*, vid hvilken tid icke något det ringaste anmärkningsvärdt ännu förefallit, ej funnit skäl utdela några »särskilda ytterligare order»; *att* poliskommissarierna Sandström och Larsson, hvilka underrättats om, att polischeferne ämnade sig på konserten och den senare sett dem gå dit samt begge, enligt sin instruktion, hade skyldighet tillkalla dem i händelse af behof, icke erhållit »särskild föreskrift» i afseende å fullgörandet af detta åliggande;

att beträffande hvad den utanför musikaliska akademien posterade styrkan skulle företaga sig efter konsertens slut — något som, af skäl jag anført i min skrivelse till Justitiekanslersembetet, ej lämpligen kunnat på förhand bestämmas — andra »särskilda order» ej voro gifna, än att det finge bero på omständigheterna; att det manskap, som under konserttiden på kommissariens Sandströms requisition sändes från musikaliska akademiens hus till Södra Blasieholmshamnen, dervid ej fått »annan tillsägelse» än att *anmäla sig hos Sandström*; att kommissarien Larsson, efter konsertens slut, utan »tillsägelse» af polischeferne, posterat manskap utanför Grand Hotel och på Stallgatan för att biträda vid åtgärderna för trängselns minskande derstädes; och att detta manskap icke undfått några «särskilda förhållningsorder» o. s. v.

Ej nog härmed. Justitiekanslersembetet går så långt i sin fordran på skyldighet till och med för polismästaren att på det noggrannaste *med egna ögon omedelbarligen* aktgifva på *allt*, äfven det allra ovigtigaste, som i polispersonalens tjänstgöring vid en kommendering förefaller, att embetet begär, det polismästaren ännu vid förhöret den 23 oktober, således en hel månad efter olycksaftonen, skulle i minnet bevara en så oväsentlig omständighet som den, huruvida *en eller flera* konstaplar samma afton varit utställda på ett jämförelsevis fjerran från bevakningsområdets brännpunkt beläget posteringsställe, der endast *en* konstapel skulle stå för att, i fall af behof, hindra åkdon att köra till Södra Blasieholmshamnen, och hvilket posteringsställe polismästaren passerat, märk redan omkring kl. $\frac{1}{2}$ 8, d. v. s. en timme innan bevakningen skulle fullständigt ut sättas och två timmar innan *det* skulle inträffa, hvarför den var utkommenderad. Att jag, oförberedd som jag var var på denna och andra dylika minutiösa frågor, icke kunde derå afgifva fullt bestämda svar till Justitiekanslers-embetets förhørsprotokoll har, till följd af den auktoritet denna handling måste ega i allmänhetens ögon, högligen

bidragit att åt det myckna hänsynslösa klander, som i anledning af olyckshändelsen riktats mot polisens chefer, förläna *skenet* af rättvisa, och detta är beklagligt, synnerligast när man betänker den granlaga stälning, dessa chefer intaga gent emot befolkningen, men jag finner tillräcklig tröst i min på nyss utvecklade grunder fotade, orubbliga öfvertygelse, som helt säkert delas af en hvar med polisväsendet närmare förtrogen, att förtjensten hos ett stort samhälls polischef i våra dagar icke får mätas efter graden, hvori han riktar sin uppmärksamhet och nedlägger sin möda på hvarje liten detalj af den vidtomfattande verksamhet, som är honom anvisad, utan fast heldre efter graden, hvori det kan lyckas honom föra sin institution framåt. Att sådant emellertid säkrast och bäst sker genom tillämpning af ett system i en riktning alldeles motsatt den nyss antydda, är en åskådning, som, på sätt jag ofvan påpekat, under senare tider utgjort rättesnöret för Stockholms polisstyrelse i arbetet för polisväsendets höjande; och hade den sålunda inslagna vägen ej varit den rätta, ja då hade Justitiekanslersemetet antagligen icke haft tillfälle att, såsom nu skett, gifva vår underordnade personal det vackra vitsord, som ligger i embetets uppgift derom, att »en mängd polismän tillkommo vid olycksplatserna och lemnade i ganska många fall, med ögonskenlig fara för sitt lif, en synnerlig kraftig och verksam hjälp till räddning af dem, som ännu kunde räddas», och detta allt, märk väl, oaktadt det af Justitiekanslersemetet anmärkta förhållande, att personalen ej haft »särskild order» i afseende å sitt förhållande vid den tidpunkt, då olyckan inträffade, likasom den då ej heller haft »order om något gemensamt planmässigt uppträdande och saknade gemensam ledning.»

Tager man nu hänsyn till följande af det ofvan anförda framgående omständigheter: att tiden för min och polisintendentens bortovaro från Södra Blasieholmshamnen inföll mellan kl. 8 och kl. $\frac{1}{4}$ 10; att polisens hufvudstyrka

icke anlände dit förrän kl. $\frac{1}{2}$ 9; att sedermera en icke ringa tid måste hafva åtgått för personalens fördelning och uppställning på skilda delar af bevakningsområdet, en manöver för hvars behöriga utförande fans tillräckligt befäl, försedt med erforderliga instruktioner, till lämpligheten pröfvade vid två särskilda tillfällen kort förut; samt att under den obetydliga tid, som derefter må hafva förflutit till min och polisintendentens återkomst, personalens tjänstgöring icke var af annan beskaffenhet, än att den mer än väl kunde ledas och öfvervakas af centralpolisens nitiske, skicklige, erfarne och pålitlige föreståndare; så torde man ock skäligen kunna och böra godkänna den förklaring, jag nu samt jemväl förut, inför så väl Herr Öfverståthållaren som Justitiekanslersembetet, afgifvit öfver det förhållande, att jag och polisintendenten under ifrågavarande tidrymd uppehållit oss i en inom bevakningsområdet, på en minuts afstånd från Södra Blasieholmshamnen belägen, lätt tillgänglig byggnad, vid hvars port man hade väl grundad anledning tro, att vår närvaro under samma tid skulle blifva behöffig. Men om, mot förmodan, denna förklaring icke kan i allo hållas för tillfredsställande, så lärer väl i hvarje fall det fel, som kan återstå mig till last, icke vara af så »allvarsam beskaffenhet», att detsamma må kunna, utan att stöta billighet och rättvisa, stämplas såsom en pligtförgätenhet, hvartill jag skulle gjort mig saker utslutande af begär »att deltaga i ett nöje». Att Justitiekanslersembetet icke dragit i betänkande att i en offentlig handling, synnerligen begärlig för den stora allmänheten, mot mig framställa en så sårande beskyllning, detta har icke kunnat annat än smärta mig djupt; men jag hyser emellertid den fasta tillförsigt, att min sak skall i Kungl. Hofrätten utfalla i en sådan riktning, att Justitiekanslersembetet och den allmänhet, som af embetets sätt att betrakta förhållandet tagit intryck, skola bringas till insigt derom, att en polischef, som af Konungens Justitiekansler hedras med erkännandet att hafva utöfvat en långvarig,

gagnande och förtjenstfull verksamhet i polisens tjänst, icke uppsåtligen, för ett nöjes skull, eftersätter viktiga embetspligter.

Öfver de oordningar, som ifrågavarande afton försiggingo å Södra Blasieholmshamnen, har Justitiekanslers-embetet i sin skrifvelse till Advokatfiskalsembetet uppdragit en skildring, hvilken för den, som varit i tillfälle att sjelf genom *personliga* iakttagelser göra sig underkunnig om stälningen på platsen och vill, efter *dess* iakttagelser, opartiskt bedöma förhållandena, måste förefalla väl skarpt färglagd. Visserligen kunna de faktiska omständigheter, från hvilka ämnena hemtats till den dystra taflan, antagas vara konstaterade genom de vid polisförhöret afgifna berättelser. Men å andra sidan kunna dessa berättelser icke afse annat än spridda drag af aftonens tilldragelser, och åt en stor del af berättelserna får man för öfrigt, af skäl, som genast skola närmare beröras, icke tillmäta en allt för stor betydelse. När så är fallet, är det också ganska förklarligt, att den *levvande* bild, man i verkligheten erhöi vid händelsernas åskådning, ingalunda lemnade ett *totalintryck* till den grad pinsamt ofördelaktigt som det, hvilket såsom slutresultat framstått för Justitiekanslersembetet sedan embetet till ett helt sammanfört uppgifterna vid sagda förhör. När man läser Justitiekanslersembetets beskrifning, frestas man i sanning tro, att hela Södra Blasieholmshamnen, allt från kommenderingens början till dess slut, företett så godt som ett kaos af den allra svåraste oordning, oreda och förvirring. Men, med undantag möjligen af de ögonblick, då paniken utanför Palmeska huset egde rum, är detta så långt från att hafva varit händelsen, att, på sätt förhören icke blott i Kungl. poliskammaren utan jemväl inför Justitiekanslersembetet gifva vid handen, hvarken jag eller polisintendenten, ehuru vi från kl. $\frac{1}{4}$ 10 till långt efter det olyckan skedde oafbrutet uppehölo oss

Oordningarna.

dels å Södra Blasieholmshamnen och dels på en balkong, hvarifrån vi öfverskådade platsen, eller centralpolisens förståndare, som hela aftonen förde befäl i bevakningsområdets medelpunkt, eller *öfverkonstapeln Borg*, en synnerligen vaken och nitisk polisman, hvilken från kl. $\frac{1}{2}$ 9 till slutet af andra sången var posterad vid Grand Hotels hufvudingång, förmärkt några svårare oordningar, likasom åtskilliga bland de öfrige i saken hörde polismän och andra personer, som stodo midt bland folket, icke haft något att härom förtälja. Detta är ett förhållande, som svåriligen torde kunna förklaras annorlunda, än att dels ett icke ringa antal af de många berättelserna om »skrik, hurrarop, hvisslingar, knuffningar, sparkningar och boxningar» m. m. afse samma personer och samma tillfällen, samt dels oskicket ej varit till den grad störande för ordningen eller eljest af beskaffenhet att väcka ett så allmänt uppseende, som Justitiekanslers-embetet tyckes anse. Betecknande i sistberörda afseende är hvad direktören Wallander, hvilkens uppgifter, af skäl jag ofvan andragit, måste tillerkännas det största vitsord, förmält derom, att en skara fullvuxne arbetsklädde män, omkring 40 till antalet, marscherat honom förbi i ganska rask fart i riktning åt Grand Hotel; att de ropat åt hvarandra »gå på bara» och naturligtvis förorsakat ovilja bland det samlade folket; *men att allt detta icke åstadkommit mera buller, än att Wallander vore viss, att personer på 30 fots afstånd icke observerat någonting af detta uppträde.* För resten torde det vara uppenbart, att åtskilliga bland de berättelser, som i det ifrågavarande hänseendet afgifvits af de skadade personerna sjelfva, till största delen bestående af qvinnor, hvilka i folkträngsel ofta sakna önskelig besinnig och således äfven lugn iakttagelseförmåga, måste innefatta ej så liten öfverdrift. Dessutom har jag erhållit kunskap om fall, hvaraf tydligen framgår det i öfrigt temligen sjelfklara förhållande, att icke alla, när folkmassan aflägsnade sig från Grand Hotel, timade våldsambheter, som yttrade sig i knuffningar, försök att med armbågskraft

tränga fram och tillbaka m. m. få tillskrifvas okynne eller öfverdåd, utan delvis berodde på en helt förklarlig åtrå hos fredliga personer att bana väg eller bereda rum för sig och de sina eller bemödanden af dem, hvilka i trängseln blifvit skilda från anhöriga, att återföreana sig med dessa.

Emellertid har jag redan i min rapport till Herr Öfverståthållaren låtit förstå, att jemväl jag antager det våldsamma uppförande, en del af den på Södra Blasieholms- hamnen samlade befolkning lät komma sig till last, hafva bidragit till olyckan; och äfven om jag icke, i likhet med Justitiekanslersembetet, finner sannolikt, att den i »hufvudsaklig mån» vållats genom *sådana* yttringar af ofoget, hvilka kunnat på förhand beräknas, och till yttringar af *detta* slag kan jag ej hänföra de begge rop, som föranledde paniken utanför Palmeska huset, så ligger dock i min uppfattning af saken ett tillräckligt erkännande deraf, att orostiftarnes beteende före olyckan varit af beskaffenhet, att de bort anhållas och från platsen aflägsnas, om nemligen sådant icke skäligen hade kunnat antagas medföra lika stor fara eller olägenhet, som den man genom åtgärden velat förebygga. Nu hafva, såsom bekant, försöken att stäfja oskicket stannat vid varningar och uppmaningar, samt de på platsen gjorda bemödanden att få detsamma lagligen beifradt inskränkt sig till ett noggrant aktgifvande på orostiftarne i syfte att senare kunna gripa dessa vid *lägligt* tillfälle; och det gäller alltså att se till, huruvida för kraftigare åtgärders vidtagande mött hinder, som måste frikalla polismyndigheten från klander för en allt för långt drifven efterlåtenhet.

I detta afseende har särskildt förhör blifvit anställt med samtliga de polismän, som iakttagit oordningarna, och resultatet deraf föreligger i ett samstämmigt uttalande, gående i en riktning, den jag bäst betecknar, då jag meddelar, att detta uttalande ligger till grund för mitt till Justitiekanslersembetets protokoll den 23 oktober gjorda förklarande: »att särskildt vid ifrågavarande tillfälle, då

folksamlingen varit så tät, att man svårligen kunde röra sig från stället, och till stor del utgjorts af ålderstigna qvinnor och barn, det säkerligen skulle hafva varit förenadt med fara att låta anhålla och bortföra de orostiftare, som befunnit sig i folkhopen. *enär derigenom otvifvelaktigt skulle framkallats just sådana rubbningar i massan, som sedan visade sig föranleda de skedda olyckorna, hvarigenom således polismyndigheten sjelf skulle hafva framkallat den olycka, som nu genom andra orsaker inträffat.*» Riktigheten af denna uppfattning finner jag för min del vara till den grad själfklar, att jag sannerligen icke fattar, att den ens kan af någon sättas i fråga. Den i hithörande förhållanden obevandrade må så mycket han vill föreställa sig, att en vildsint och motsträfvig sälle skulle kunna, på sätt man hört antydast i uttalanden öfver denna sak, bindas så oförmärkt, hastigt och säkert, att han icke hinner eller förmår sätta sig till våldsamt motstånd, eller att en sådan individ annorledes skulle kunna gripas, öfvermannas och aflägsnas genom medel, dem man icke måste beteckna såsom våldsamma; det säkra är i allt fall, att den, som i dylika saker har den ringaste praktiska erfarenhet, icke hyser ett ögonblicks tvekan derom, att för en oregerlig människas arrestering kräfvast *våld* och dertill oftast ett betydligt sådant. Men att midt upp i en folkmassa utöfva våld kan omöjligen ske utan att de kringstående deraf beröras i en grad, som är beroende af massans täthet. Huru vill man då med något grand af billighet begära, att när, såsom vid ifrågavarande tillfälle var händelsen, orostiftare tränga sig fram på skilda ställen i en delvis tätt slutet folkhop, desse eller ens en eller annan bland dem skola kunna fasttagas och bortföras utan någon menlig inverkan på de kringstående människornas lif eller lemmar? Jag går så långt, att allenast ett försök till en slik manöver lätteligen kunnat blifva olycksbringande. Man måste dessutom besinna: att ehuru hela den disponibla polisstyrkan tjenstgjorde på och i närheten af Södra Blasieholmshamnen den 23 september, polispersonalen derstädes

var försvinnande liten i jämförelse med folkmassan; att en betydande del af denna personal var och måst vara spridd på olika delar af bevakningsområdet; att orostifterne nog i allmänhet aktade sig för att drifva sitt ofog i polismännens omedelbara närhet; samt att dessa senare följaktligen, för att kunna anhålla orostifterne, hade måst tränga sig fram i folkhopen och, när förstärkning erfordrats, ytterligare bereda sig rum i massan för förstärkningens tillkallande. Må man icke förtänka polisen, att den under dylika ogynnsamma förhållanden tvekade att skrida till någon arrestering.

Men, kan man fråga, förefunnos i verkligheten dessa svårigheter på alla de ställen inom bevakningsområdet, der ofoget bedrefs? Hade det icke låtit sig göra att gripa någon eller några orostiftare för att statuera ett exempel? Ja, detta kan ju vara en möjlighet. Sjelf kan jag ej döma derom då, såsom förut är nämndt, jag ej vid tillfället iakttog eller blef underrättad om någon gerning, som kunnat berättiga till arrestering. Jag måste således hålla mig till den enhälligt nekande utsago, som, efter hvad jag nyss omförmält, blifvit lemnad af min underlydande personal, och dess sanningskärlek och omdömesförmåga har jag aldrig haft anledning betvifla. Hvad som emellertid under alla omständigheter torde vara obestriddigt, det är att, om verkligen någon af mina underordnade gjort sig skyldig till försummelse i antydda hänseendet, sådant icke med fog kan *mig* tillskrifvas under annan förutsättning, än att den felaktige med skäl skulle kunna åberopa sig på den order, som, efter hvad handlingarna utmärka, gäller beträffande polismännens förhållande vid ordningar i folksamlingar, och hvilken tillämpning den 23 september jag anbefalt. Det är därför af allra största vikt att närmare skärskåda denna order, sådan den förekommer i Justitiekanslersembetets protokoll den 23 oktober.

Min redogörelse angående ifrågavarande »order» — låt oss för korthetens skull fortfarande kalla den så, ehuru

den egentligen icke är annat än en komplettering eller närmare förklaring af den i polispersonalens instruktion meddelade föreskrift, *att derest å allmän plats uppstår oväsen, slagsmål eller dylikt, det åligger konstapel »att återställa ordningen genom att åtskilja de tvistande samt anhålla den eller de förfördelande»* — denna redogörelse är, med undantag af de kursiveringar, jag anser nödvändigt här göra, till protokollet affattad i följande ordalag:

»Polismästaren ==>==>==> yttrade, att *vid de tillfällen, då folk samlades i afsigt att störa lugnet eller den allmänna ordningen*, polispersonalen icke finge tveka och ej heller tvekat att mot orostiftarne använda det våld, förhållandena påkallade, detta äfven med risk att tillfoga sådana personer skada, hvilka äfven utan att deltaga i oordningarna vore närvarande såsom åskådare, enär *vid dylikt tillfälle man kunde stå till svars för att låta de oskyldige lida med de skyldige; att förhållandet dock gestaltade sig annorledes när det gälde de tillfällen, då en folkmängd samlades i helt fredligt syfte; att man nemligen då måste anses skyldig se till, att icke oskyldiga personer finge lida till lif eller lem för fridstörarnes skull; att det tyvärr vore förhållandet här i Stockholm, att en person högst sällan läte arresteras sig på en allmän plats och allra minst i en folksamling utan att sätta sig till så kraftigt motvärn, att våld måste användas för hans bortförande, hvarvid i de flesta fall kringstående personer sökte med våld fritaga den anhållne; att när sådant skedde i en större folksamling, arresteringsåtgärden svårligen kunde aflöpa utan fara för de i hopen befintliga helt och hållet oskyldiga människorna; att med afseende härå, polispersonalen en gång för alla muntligen af polismästaren erhållit generel order att vid sådana tillfällen, då folkmassor i fredligt syfte och ej för att störa den allmänna ordningen samlat sig, väl söka medelst varningar och tillsägelser afstyra oordningar, men att ej mot personer, som uppförde sig oskickligt eller störde ordningen, vidtaga någon arresteringsåtgärd, i händelse deri*

genom svårare oordningar, än dem man ville afstyra, eller fara för de kringstående oskyldiga personernas lif eller lem-
mar vore att förvänta, utan skulle i stället polispersonalen
och i synnerhet de civilt klädde detektive poliskonstaplarna
noga gifva akt på och söka följa efter sådana personer,
som störde ordningen, samt, sedan folkmassan skingrats, på
lämpliga ställen anhålla dem för att befordra dem till ansvar.»

Jag hemställer, huruvida någon, som icke vill i denna
order inlägga annat eller mera, än hvad deri står, med
rätta skall kunna påstå, att den innehåller ett enda ord,
som kunnat gifva polispersonalen grundad anledning att
icke äfven vid fredliga tillfällen vidtaga af behovet påkal-
lade arresteringsåtgärder, när sådana kunna verkställas
utan att antingen vålla svårare oordningar, än dem arreste-
ringarna åsyfta att stäffa, eller ock kunna antagas föranleda
lifs- eller kroppsskada för helt och hållet oskyldiga personer.

Ingen torde hafva rätt att åt den ifrågavarande ordern
gifva en vidsträcktare tolkning, än ordalagen tillstådja;
och jag erkänner villigt, att Justitiekanslersemetet icke
heller sökt göra detta, lika litet som Justitiekanslersemetet
påstått, att de, som den 23 september haft att verkställa
ordern, dervid gått längre i undseende, än densamma för-
anleder.

Oaktadt dessa ostridiga förhållanden har Justitie-
kanslersemetet icke funnit sig tillfredsstäldt med min i
förevarande punkt afgifna förklaring. Ej nog med att
Justitiekanslersemetet icke vill uttala sig om den omför-
mälda orderns ändamålsenlighet i allmänhet, hvilket an-
tyder, att den icke obetingadt kan af Justitiekanslersem-
betet gillas, utan embetet hyser äfven tvifvel, ja till och
med »starka tvifvel», beträffande lämpligheten att låta den
gälla vid ifrågavarande tillfälle. Detta uttalande af Justi-
tiekanslersemetet har, det må jag bekänna, på det högsta
förvånat mig. Kan det verkligen vara allvarligt menadt
af Justitiekanslersemetet, att ordern, sådan den här ofvan
är affattad, skulle lagts å sido just den 23 september? Är

det då icke stäldt utom allt tvifvel, att, såsom jag meddelat till Justitiekanslersemetets protokoll den 23 oktober och i öfrigt hvar man vet, den folkhop, som var samlad närmast Grand Hotel, och bland hvilken ofoget bedrefs, »*varit så tät, att man svårligen kunde röra sig från stället och till stor del utgjorts af ålderstigna qvinnor och barn?*» Och jag, som hyste, likasom jag, stödd på hela min personals enhälliga uppfattning, fortfarande hyser samt jemväl till nyssnämnda protokoll uttalat den bestämde öfvertygelse, som, jag upprepar det, måste delas af en hvar det ringaste sak-kunnig, att under nyss angifna omständigheter »*det säkerligen skulle varit förenadt med fara att låta anhålla och bortföra de orostiftare, som befunnit sig i folkhoppen, enär derigenom otvifvelaktigt skulle framkallats just sådana rubbningar i massan, som sedan visade sig föranleda de skedda olyckorna, hvarigenom således polismyndigheten sjelf skulle hafva framkallat den olycka, som nu genom andra orsaker inträffat;*» jag skulle likväl icke dragit i betänkande att våga försöket och såmedelst äfventyrat intet mindre, än att genom mina egna åtgärder utsätta en hel mängd oskyldigt folk, deribland ålderstigna qvinnor och barn, för fara att omkomma eller lemlästas! Sannerligen, kraftiga måste de bevekelsegrunder vara, hvilka förmått Justitiekanslersemetet att såsom en straffbar »*efterlåtenhet*» föra mig till last att i utöfningen af mitt maktpåliggande embete icke hafva handlat till denna grad gränslöst oförväget.

Hvilka äro då dessa mäktiga skäl?

Jo, säger Justitiekanslersemetet för det första: »*Polisstyrkan torde hafva varit på platsen för att upprätthålla ordning och säkerhet, och dertill lärer ovilkorligen hafva hört att skydda den fredliga stora folkmängden för en handfull orostiftares råa och hänsynslösa okynne, helst när detta yttrade sig på ett sätt, som under förhanden varande förhållanden måste innebära fara till lif och lem för den öfriga menigheten.*» Ja, sanning är det, en obestridlig sanning, att den fredliga befolkningen hade rätt påräkna

polisens skydd för sin personliga säkerhet, men af hvad ofvan blifvit sagdt och flera gånger upprepadt torde såsom en icke mindre obestridlig sanning framgå, att det af Justitiekanslersembetet föreslagna medel för beredandet af detta skydd — orostiftarnes arrestering — var i det hänseende behäftadt med samma fel som det okynne, hvilket dermed skulle stäfas, att nemligen »under förhanden varande förhållanden» innebära »fara till lif och lem» för den fredliga befolkningen; och det är *huri*, men icke i någon tveksamhet beträffande polismyndighetens skyldighet »att upprätthålla allmän ordning och säkerhet», som man har att söka förklaringen dertill, att medlet denna gång icke kom till användande. Att i lagens namn öfva våld i preventivt syfte kan ofta låta försvara sig, men icke alltid, utan blott under vissa förutsättningar. Om skada för *oskyldiga* människor genom dylikt våld kan uppkomma, så är *en* af dessa nödvändiga förutsättningar, att man med visshet eller åtminstone en till visshet gränsande grad af sannolikhet kan beräkna, dels att utan våldets tillgripande den skada, till hvars afvärjande detsamma skall tjena, verkligen inträffar, och dels att våldet icke för de oskyldiga åstadkommer lika stor skada som den, mot hvilken man dermed vill skydda dem, eller möjligen en ännu större. Så vidt jag kan förstå, saknades den 23 september så väl det ena som det andra momentet af denna viktiga förutsättning. Att man under eller omedelbart innan olyckan inträffade skolat vidtaga arresteringsåtgärder, läser ingen rimligtvis kunna fordra, utan hade sådana, om de ifrågakommit, naturligtvis bort verkställas någon tid dessförinnan, d. v. s. medan folkhopen ännu qvarstod framför hotellet. Men kunde man verkligen *redan då* med visshet eller nyss antydda grad af sannolikhet beräkna, att olyckan skulle inträffa när folket sedermera aflägsnade sig? Ja, förmenar Justitiekanslersembetet, ty bland folket fans »en handfull orostiftare», hvilkas »råa och hänsynslösa okynne yttrade sig på ett sätt, som under förhanden varande förhållanden

måste innebära fara till lif och lem för den öfriga menigheten.» Men härvid — för att nu icke vidare tala om den af mig förut påpekade omständighet, att oordningarna icke voro så uppseendeväckande, som Justitiekanslersembetet antager — synes embetet hafva glömt, att alldeles liknande scener förut uppförts i Stockholm under enahanda förhållanden, utan att de någonsin vållat olycka, åtminstone icke en, som kan jemföras med den, hvarom här är fråga. Särskildt torde det hafva varit skäl att i berörda hänseende icke alldeles förbise Gustaf Adolfsfesten den 6 november 1882, som aflöpte lyckligt för den fredliga befolkningen, oaktadt då okynne af ungefär samma beskaffenhet som det, hvilket egde rum den 23 september, bedrefs såväl på middagen som på qvällen. Efter denna erfarenhet, torde det vara alldeles för mycket sagdt, att yttringarna af ofoget den 23 september *måst* på förhand så säkert antagas blifva olycksbringande, att man för dess stäffande icke bort hafva något undseende med *oskyldiga*. Hvad vidare angår graden af den risk, som för dessa skulle uppkomma genom en mängd vildsinta personers arrestering i den tätt sammanpackade folkhopen, torde jag i min till Justitiekanslersembetets protokoll den 23 oktober afgifna, ofvan intagna redogörelse öfver den förut omnämnda ordern samt på flera andra föregående ställen i denna förklaring hafva gifvit tillräckliga skäl för min åsigt, att denna risk var minst lika stor som den, man löpte genom att »låta orostiftarne hållas». Att olyckan vållades genom våldsamma rubbningar och slitningar i *en del* af folkmassan, när denna del aflägsnade sig från planen framför Grand Hotel på flera vägar, deraf den, å hvilken den ojemförligt svåraste olyckshändelsen timade, är nästan lika bred som sagda plan, derom synes man ju vara öfverens, och det vill förefalla som borde man då kunna blifva ense jemväl i den punkten, att om polisen, medan *hela* folkhopen ännu stod tätt slutet på planen framför hotellet, vidtagit åtgärder, hvilka, efter hvad jag upprepade gånger framhållit, icke kunde verk-

ställas utan att i massan åstadkomma rörelser af nyss antydda beskaffenhet, olyckan minst sagdt lika lätt kunnat inträffa vid hotellet som den sedermera skedde på vägen derifrån. Under antagande, att det varit jag, som anbefalt så farliga åtgärder, samt att *dessa* skulle ledt till ett olyckligt resultat, hade jag följaktligen icke varit nog lycklig att ega den samvetsfrid, hvaraf jag nu, dess bättre, njuter, trots Justitiekanslersembetets påstående, att jag genom att icke sätta arresteringarna i verket gjort mig skyldig till en efterlåtenhet, hvilken »måste inräknas bland de orsaker, som bidragit till de inträffade olyckshändelserna».

Men, invänder Justitiekanslersembetet, »arresteringsåtgärder hafva dock ofta företagits och måste ofta företagas i folkmassor, utan att någon fara för den kringstående fredliga menigheten derigenom uppstått; och Justitiekanslersembetet har sig åtminstone icke bekant, att polismästarens ofvanberörda farhåga har sin grund i någon erfarenhet om olyckor, som på sådant sätt uppkommit». I första delen af detta påstående har Justitiekanslersembetet rätt så till vida, som det är otvifvelaktigt, att arresteringar skett i folkmassor utan skada för andra än de arresterade. Men hvad bevisar detta i den sak, som *här* föreligger till bedömande? *Här* är ju ej fråga om folkmassor i allmänhet, utan om för helt fredligt ändamål samlade folkmassor af *den* täthet och *den sammansättning*, som man skådade på planen utanför Grand Hotel den 23 september; och om man, såsom sig bör, endast håller sig *härtill*, då vågar jag försäkra, att, åtminstone så långt mitt minne sträcker sig, polisen här i Stockholm *aldrig* arresterat orostiftare så länge *dessa* stått inträngda midt i en tätt sammanpackad folkhop. Justitiekanslersembetet har således rätt äfven derutinnan, att man före den 23 september saknade erfarenhet rörande olycksbringande verkningar af arresteringar, företagna under de förhållanden, som rådde vid detta tillfälle. Men *då* vans för första gången om ej denna erfarenhet så en annan, af hvilken man kan hemta alldeles samma lärdom